

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора педагогічних наук, професора Хрикова Євгена Миколайовича

на дисертацію **ЛЕБІДЬ Ольги Валеріївни**

«Теоретичні та методичні основи формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури»,

представлену на здобуття наукового

ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність дослідження. Проведене дослідження відрізняється надзвичайно високим рівнем актуальності. Навіть ті ЗЗСО, які презентують стратегічні плани на своїх сайтах, частіше всього не здійснюють стратегічного управління, що свідчить про недостатній рівень сформованості у керівників готовності до стратегічного управління.

Важливою особливістю сучасної науки є її колективний характер. Проведене дослідження здійснене в межах колективних тем «Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору» (державний реєстраційний номер 0112U002287) і «Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції» (державний реєстраційний номер 0717U004331). Окрім того, дослідження Лебідь О. В. корелює з докторською дисертацією О. І. Кравченко, яка присвячена стратегічному плануванню у ЗВО, та захищена у спеціалізованій вченій раді з захисту докторських дисертацій Луганського національного університету.

Представлена до захисту робота є цілісним системним дослідженням, науковий апарат якого не викликає принципових зауважень. Тема, мета, об'єкт і предмет дослідження повно та адекватно відображають проблему, що досліджується.

Для обґрунтування системи формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах

магістратури автор використав системний, синергетичний, компетентнісний, студентоцентрований, діяльнісний, аксіологічний, акмеологічний й андрагогічний підходи. Саме така система сучасних методологічних підходів дозволила обґрунтувати всі компоненти системи формування готовності до стратегічного управління: *суб'єкт-об'єктний* (суб'єкти й об'єкти процесу формування), *концептуальний* (мета, завдання, принципи, методологічні засади, педагогічні умови), *змістовий* (зміст системи), *процесуально-технологічний* (форми й технології), *контрольно-результативний* (оцінювально-критеріальні засади, комплекс моніторингово-корегувальних і діагностичних процедур, результат).

У відповідності до мети дослідження дисертанткою були відібрані сучасні методи дослідження. Провідними серед них стали обґрунтовані авторкою методи та методики їх використання: *теоретичні* – аналіз проблемно-цільовий, порівняльний, ретроспективний, визначення сутності ключових категорій та понять дослідження; узагальнення та систематизація наукових уявлень, контент-аналіз; *емпіричні* – прогностичні (експертне оцінювання, узагальнення незалежних характеристик); діагностичні (анкетування, опитування, бесіда, тестування); *обсерваційні* (спостереження, самоспостереження, самооцінка); педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний); *методи математичної статистики*. Саме така система методів та високий рівень їх реалізації дозволила Лебідь О. В. реалізувати мету та завдання дослідження.

Важливою позитивною властивістю дисертації є те, що автор детально розглянув всі головні поняття дослідження: «теоретичні та методичні основи», «готовність», «стратегія», «стратегічне управління», «готовність до управлінської діяльності», «готовність майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління», що є однією з ознак ґрунтовних досліджень.

Дослідницею обґрунтовано концептуально-методологічні засади стратегічного управління закладом загальної середньої освіти, головна ідея якого полягає у визнанні того, що в основі розвитку стратегічного управління

лежить прагнення поєднати повсякденну діяльність із конкурентним середовищем і розумінням довгострокових дій організації.

Цікавою, хоча і дискусійною, є запропонована дослідником класифікація видів стратегій управління: активна (характеризується постійним упровадженням нових або вдосконаленням наявних способів надання освітніх послуг, пошуком конкурентних переваг) і пасивна (передбачає концентрацію на певних наявних перевагах загальноосвітнього навчального закладу та їхній захист).

Дисертаційне дослідження має велике практичне значення. Створений навчально-методичний комплекс навчальних дисциплін «Стратегічне управління у сфері освіти», «Правові та фінансово-економічні основи управління навчальним закладом», «Психологія ведення переговорів», «Соціологія і психологія управління закладом освіти», «Кадровий менеджмент. Управління конфліктами у сфері освіти», «Специфіка управління закладами освіти різного типу», «Фандрайзинг в освітній діяльності», «Етика та деонтологія в освіті», «Самоменеджмент (тайм- і стрес-менеджмент)», «Комунікації в професійній діяльності», «Новітні технології в освіті й управлінні», «Моніторинг навчальної діяльності», «Управління проектами у сфері освіти», позааудиторна програма «Школи керівника стратегічно орієнтованого закладу загальної середньої освіти», змодельований зміст управлінської практики магістрантів, оновлена тематика магістерських досліджень, діагностичний комплекс для оцінки рівня сформованості готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури може бути ефективно використаний у процесі підготовки здобувачів вищої освіти на другому (магістерському) рівні, що навчаються за освітньо-професійною програмою «Управління навчальним закладом» зі спеціальності 073 «Менеджмент».

Розроблений навчально-методичний комплекс містить технологічне забезпечення системи формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури, яке включає: сукупність технологій навчання, особливостей

їхньої реалізації, що гарантують успішне формування в магістрантів готовності до стратегічного управління. Технологічне забезпечення передбачає використання діалогічно-дискусійних, імітаційних, інформаційно-дистанційних технологій у навчальній та позааудиторній діяльності магістрантів. Обґрунтовані засоби формування готовності до стратегічного управління відповідають сучасним уявленням про професійну освіту.

Основні результати дослідження впроваджено у навчальний процес п'яти вищих навчальних закладів, що складає 12% від наявних в Україні магістратур з даної спеціальності.

Достатньо ґрунтовною є поле апробації результатів дослідження (25 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій, що мають широку географію). Вагомим здобутком дисертантки є 59 праць, зокрема 3 монографії, 1 підручник з грифом МОН України, 1 навчальний посібник, 21 стаття у фахових журналах, 4 статті – у міжнародних періодичних виданнях та виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз загальним обсягом 75,39 друкованих аркушів.

Запропонована автором система формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури є детально та всебічно обґрунтованою. Для її обґрунтування дослідниця проаналізувала вітчизняний та зарубіжний досвід (Великобританія, США) підготовки магістрів. Найбільшу увагу автор приділив обґрунтуванню змісту підготовки магістрів, але і запропонована система організації практичної діяльності є настільки об'ємною, що створює сприятливі умови для того щоб обрати ті методи та форми навчального процесу, які найбільш відповідають наявній освітній ситуації. Велике практичне значення мають додатки до дисертації.

Результати експериментального дослідження, проведеного дисертантом, свідчать, що розроблена модель системи формування готовності до стратегічного управління сприяла підвищенню її ефективності в експериментальних групах.

Автореферат повною мірою відображає зміст роботи й акцентує її

найбільш значущі положення.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що: уперше теоретично обґрунтовано концепцію формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури; науково обґрунтовано теоретичні засади стратегічного управління закладом загальної середньої освіти; схарактеризовано та введено в науковий обіг поняття «готовність майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління»; розроблено та теоретично обґрунтовано структурні компоненти готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління; узагальнено позитивні здобутки українського та зарубіжного досвіду формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури; розроблено, теоретично обґрунтовано й експериментально перевірено систему формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури; розроблено навчально-методичне забезпечення (підручники, робочі й навчальні програми, навчально-методичні комплекси) формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури; уточнено та конкретизовано поняттєво-категоріальний апарат досліджуваної проблеми; зміст стратегічного управління навчальним закладом; критеріальну базу виявлення рівнів сформованості в майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу готовності до стратегічного управління. Отримані у дослідженні результати є значним внеском у розвиток педагогічної теорії професійної освіти.

Глибоке й системне вивчення проблеми надали можливість авторці зробити аргументовані висновки до розділів та загальні висновки, які відповідають поставленій меті й найважливішим положенням рецензованого дослідження.

Аналіз дисертації свідчить, що робота є самостійним дослідженням, виконаним на високому науковому рівні. Дисертантці вдалося повністю реалізувати мету дослідження, розв'язати усі дослідницькі завдання.

Разом із тим, позитивно оцінюючи наукове і практичне значення дисертації, вважаємо за доцільне висловити деякі зауваження та побажання:

1. Перший розділ має назву «Стратегічне управління закладом загальної середньої освіти як об'єкт наукового дослідження», але об'єктом даного дослідження є «процес професійної підготовки майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу в умовах магістратури», і зазначена тема розділу не є складовою цього предмету дослідження, тому перший розділ краще було присвятити саме об'єкту дослідження. Зазначений у назві розділу об'єкт дослідження присвячений іншій науковій спеціальності (13.00.06).

2. Підрозділ 2.2. має назву «Аналіз сучасного стану та особливостей формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в українських і зарубіжних закладах вищої освіти», але в ньому проаналізовано тільки один із аспектів цієї проблеми – навчальні плани та структура певних дисциплін, які можуть співпадати та не співпадати з реальним змістом освіти та не проаналізовані всі інші складові.

3. Запропонована система формування готовності до стратегічного управління орієнтована на теоретичні уявлення щодо стратегічного управління. У дисертації не знайшов висвітлення реальний стан стратегічного управління закладами загальної середньої освіти, що ускладнює вирішення завдання формування готовності до стратегічного управління.

4. Під час розробки моделі готовності автор орієнтується на структуру особистості, що є одним із можливих варіантів обґрунтування такої моделі. Але у методології педагогіки вже обґрунтовані недоліки такого підходу та пропонується орієнтуватися на структуру діяльності (у даному випадку зі стратегічного управління) та підпорядковувати їй формування тих чи інших якостей особистості.

5. У дисертації відсутній реальний контекст реформування та функціонування закладів загальної середньої освіти країни, наприклад

створення нової української школи, що надає системі формування готовності до стратегічного управління дещо загальний характер.

6. Автор пропонує використовувати Інтернет у процесі стратегічного управління, але недостатньо його використовує у процесі формування готовності. Автор мав можливість давати магістрантам завдання проаналізувати сайти навчальних закладів певного району та виокремити ознаки стратегічного управління, проаналізувати стратегічні плани ЗЗСО, проаналізувати цілі стратегічного управління, які декларують ЗЗСО, проаналізувати структуру планів ЗЗСО, проаналізувати тематику педагогічних рад через призму стратегічного управління тощо.

Загальний висновок. Дисертація Лебідь О. В. є актуальним, самостійним, завершеним теоретико-експериментальним дослідженням, що має значну наукову новизну, теоретичну і практичну значущість.

Дисертаційна робота на тему «Теоретичні та методичні основи формування готовності майбутнього керівника загальноосвітнього навчального закладу до стратегічного управління в умовах магістратури» відповідає пп. 9, 10, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно постанов Кабінету Міністрів України за № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07.2016 р.), що дає підстави для присудження **Лебідь Ользі Валеріївні** наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри публічної служби,
та управління навчальними й соціальними
зкладами ДЗ «Луганський національний
університет імені Тараса Шевченка»

Є. М. Хриков

